

İSLAM'DA BİLGİ KAYNAKLARI

- Felsefe dünyasında bilgi, insanın varlıkları tanıma, anlama ve bilme çabası sonucu ortaya çıkan netice şeklinde tanımlanır.
- Bilim dünyasına göre bilgi, sebep sonuç ilişkisi içerisinde objektif, ölçülebilir, gözlemlenebilir ve mantıksal olmalıdır.
- Pozitivist bilim anlayışına göre bilinen tek gerçeklik bilimin söylediği veya görebildiğidir.

Not: Allah'ın (c.c.) el-Âlim ismi, duyu ve duyu ötesi âleme ait her şeyi tüm ayrıntılarıyla bilen anlamına gelmektedir.

Bilgi Türleri

- **Bilimsel Bilgi:** Kişinin aklını kullanarak gözlem, deney ve araştırmalar sonucu belli kurallar ve yöntemlerle ulaştığı nesnel bilgidir.
- **Dini Bilgi:** Yaratıcı tarafından peygamberler veya kutsal kitaplar vasıtası ile insanlara ulaştırılan imana dayalı bilgidir.
- **Felsefi Bilgi:** Bireyin evren üzerinde düşünerek ve aklını kullanarak çeşitli çıkarımlarda bulunarak elde ettiği **öznel** bilgidir.
- **Teknik Bilgi:** Doğadaki nesnelere bir amaca yönelik olarak araç haline getiren, insanın hayatını kolaylaştıran bilgilerdir.
- **Sanatsal Bilgi:** Kişinin iç dünyasına hitap eden, hayal gücü, sezgi ve coşkuya dayanan **öznel** bilgidir.
- **Gündelik Bilgi:** Günlük hayatta kullandığımız herhangi bir yöntemi ve kuralı olmayan, kişinin işini kolaylaştıran bilgilerdir. Kısmen öznel kısmen nesnelidir.
- İslam düşüncesinde bilgi "**kadim bilgi**" ve "**hadis bilgi**" olmak üzere ikiye ayrılır.
- **Kadim bilgi:** Allah'a (c.c.) nispet edilen onun sınırsız ve sonsuz olan bilgisine denir. Allah'ın (c.c.) bilgisi için bir zaman ve mekân sınırlaması yoktur. O'nun bilgisi her şeyi kuşatmıştır. O'nun bir şeyi bilebilmesi için de herhangi bir aracıya veya başka bir şeye ihtiyaç yoktur.
- **Hadis bilgi:** İnsanın ve diğer yaratılmışların sahip olduğu sonlu ve sınırlı bilgiye denir.

İslam'a Göre Bilgi

- İslam âlimlerine göre bilgi ilim ve marifet kavramlarıyla doğrudan ilişkilidir. İlim bir şeyi olduğu gibi bilmeyi ifade ederken, marifet de düşünerek derin bir anlayışa sahip olmayı ifade eder.

- Bilgi edinme, **salim akıl**, **doğru haber** ve **salim duyu organları** ile sağlanabilir.

Selim akıl

- İslam dininde aklın kendinden beklenen işlevleri görebilmesi için **aklı selim** olması gerekir.
- Akıl, insanları diğer canlılardan ayıran, sorumlu kılan düşünme ve anlama melekesidir.
- Dini sorumluluğun ön şartı akıl ve irade sahibi olmaktır.
- "Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelip gidişinde selim akıl sahipleri için elbette ibretler vardır."

(Âl-i İmrân suresi, 190. ayet)

Sadık Haber

- Vahiy ve peygamberden gelen haberlerin tamamını kapsar.
- Vahiy; Allah'ın (c.c.) melek aracılığıyla peygamberlere, onların da insanlara bildirdiği, hayatın ilkelere göre yaşanacağını ve nelere uyup nelerden sakınılacağını bildiren ilâhi bilgiler ve bu bilgilerin gönderiliş tarzıdır.
- Sadık haberler, **mütevâtir haber** ve **peygamberlerden gelen haber** olmak üzere iki kısımdır.
- **Mütevâtir Haber:** Yalan üzere birleşmeleri mümkün olmayan toplulukların aktara geldiği haberlere mütevâtir haber denir.
- **Peygamberlerden Gelen Haber:** Peygamberlere Ceb-rail vasıtasıyla Allah'tan (c.c.) gelen bilgilerdir.
- Hz. Peygamber kendisine gelen vahiy tebliğ etmiş ve sünnetiyle örnek olmuştur. Sünnet de bu bakımdan Müslümanlar için bilgi kaynağıdır.

Salim Duyu Organları

- Herhangi bir etkenle kendisine ait özelliğini kaybetmemiş bulunan işitme, görme, koku alma, tatma ve dokunma duyu organlarıdır.
- İnsan gördüğü veya işittiği şey hakkında akıl yürütmeye ihtiyaç duymadan bilir. İnsanın duyu organlarıyla elde ettiği dolaysız bilgiler akıl yoluyla elde ettiği bilgilerden daha fazla kesinlik taşır.
- "Allah, sizi analarınızın karnından, siz hiçbir şey bilmez durumda iken çıkardı. Şükredesiniz diye size kulaklar, gözler ve kalpler verdi."

(Nahl suresi, 78. ayet)

- Öğretmenlerimiz öğrencileri ile paylaşabilir.
- Bu içerik [@Din ve Kültür](#)'ün katkılarıyla hazırlanmıştır.
- Sadece öğretmen ve öğrencilerin ücretsiz kullanımına sunulmaktadır.
- Herhangi bir site ya da kitapta yayınlanmasına (isim belirtilse dahi) izin verilmemektedir.
- Bu dokümanın tüm yayın hakları [mikailokumus.com](#)'a aittir.

Bilginin Kullanımında Dikkat Edilmesi Gerekenler

- Allah (c.c.) insandan duyularını kullanarak çevresini ibret ve hayretle incelemesi ve akıl süzgecinden geçirerek imana ulaşması istenir. İşte bu üç kaynağın birlikte işlediği doğru bilgi, doğru inanç ve doğru davranışa ulaştırır.
- Bizi bilgiye ulaştıran kaynakların güvenilir oluşu, elde edilen bilginin değerini ve geçerliliğini belirler.
- Rüya, keşif ve ilham sağlam duyuların, selim aklın ve vahyin sağladığı bilgi seviyesinde olmadığı için doğru bilgi kaynağı olarak kabul edilemez.

“... Rüya üç çeşittir: (Birincisi) Allah'tan bir müjde olan **salih rüyadır**. (İkincisi) şeytandan kaynaklanan **üzücü rüyadır**. (Üçüncüsü ise) kişinin yaşadıklarından bazılarının rüyasına yansımadır...”

(Hadis)

- İnanıcı kötüye kullanan oluşumlar her zaman var olmuştur. Bu tarz oluşumlardan korunmanın yolu, doğru bilgiye doğru vasıtalar oluşturmaktır.
- Hukuka uygun yollarla ve dinin temel esaslarına aykırı olmamak kaydıyla dijital veriler de akıl ve duyulara destek sağlayan yardımcı kaynaklardır. Ancak bu kaynakların kullanımında hak ihlali, mahremiyet gibi hususlara dikkat edilmelidir.

“Ey iman edenler! Zannın birçoğundan sakının. Çünkü zannın bir kısmı günahdır. Birbirinizin kusurlarını ve mahremiyetlerini araştırmayın...”

(Hucurât suresi, 12. ayet)

Bilgiyi Sevme

- İlim insanı Allah' a yaklaştıracak ve çevresine yararlı kılacak faaliyetlerin başında gelir.
- Bilgi emek ve sabır ister.
- “Kim ilim için yola çıkarsa Allah ona cennete giden yolu kolaylaştırır. Melekler, hoşnutluklarından dolayı ilim talebesine kanatlarını serer. Sudaki balıklara varıncaya kadar yer ve gök ehli âlim kişinin bağışlanması için Allah'a yakarır.” hadisi ilmin önemini vurgular.

Doğru Bilgiye Ulaşma

- Doğru bilgi; içinde şüphe barındırmayan, gerçeğe tam olarak uyan ve kesin güven duyulan bilgidir.
- İslam, bilgi kaynağının güvenilir olmasına önem verir.

Faydalı Bilgi ve Bilgi Ahlakı

- Müslümanlara gerekli bilgilerin öğrenilmesi şart koşulmuştur.
- İslam dininde ilmin de bir ahlakı vardır. İslam âlimleri ilmin ahlakını onunla amel etmek ve muhafaza ederek başkalarına aktarmak olarak belirtmiştir.
- Bilgi ahlakı, bilgiyi gizlememeyi gerektirir.
- Bilginin kişisel çıkarlara alet edilmemesi gerekir.

Bilginin Kullanımı ve Muhafazası

- Bilgi kötü niyetli insanların eline geçince felakete neden olabilmektedir. Örneğin atom bombasının kullanılması, savaşların yaşanması, tabii kaynakların hızla yok edilmesi bilginin kötüye kullanılması sonucu ortaya çıkmıştır.
- Bilgi sahibi kimse Allah'a (c.c.), topluma ve çevreye karşı sorumludur.
- Bilgi ve bütün nimetlerin Allah'tan (c.c.) bizlere verilen birer emanet olduğu unutulmamalıdır.

İSLAM İNANCINDA İMANIN MAHİYETİ

İnanç; bir dine veya fikre olan bağlılık anlamına gelir.

Akide; Her türlü inancı ifade etse de dinin inanç sistemleri için kullanılır.

İslam; Allah (c.c.) tarafından peygamberleri aracılığıyla tüm insanlara gönderilen son din.

İman; kelime olarak güven duygusu içinde tasdik etmek, tereddüt ve şüphe etmeden, gönül huzuruyla bağlanmaktır.

“Ey Resul! Kalpleri iman etmediği halde ağızlarıyla ‘inandık’ diyen kimselerden ve Yahudilerden küfür içinde koşuşanlar (in hâli) seni üzmesin...”

(Mâide suresi, 41. ayet)

İslam dininde inanılması farz olan iman esasları;

- Allah'a iman
- Meleklerle iman
- Kitaplara iman
- Peygamberlere iman
- Ahirete iman
- Kadere iman

Not: İman esasları birbirinden ayrı düşünülemez. Hepsi birlikte imanı oluşturur.

- Öğretmenlerimiz öğrencileri ile paylaşabilir.
- Bu içerik [Din ve Kültür](#)'ün katkılarıyla hazırlanmıştır.
- Sadece öğretmen ve öğrencilerin ücretsiz kullanımına sunulmaktadır.
- Herhangi bir site ya da kitapta yayınlanmasına (isim belirtilse dahi) izin verilmemektedir.
- Bu dokümanın tüm yayın hakları [mikailokumus.com](#)'a aittir.

İman Tasdik ve İman İkrar İlişkisi

- Kalbin inanması ve tatmin olması imanın gerçekleşmesi için en temel şarttır. Kalp ile tasdik (onaylama) olmazsa iman geçerli değildir.
- Bir kimse diliyle iman ettiğini söylemesine rağmen kalbiyle söylediğini onaylamazsa iman etmiş olmaz.
- İkrar ise kalp ile tasdik edilen imanın dil ile söylenmesi yani açıklanması ve ilan edilmesidir.

İman Bilgi İlişkisi

- İman konusunda bilgi sahibi olmak iman etmek için yeterli olsaydı bu konuda bilgisi olan herkesin mümin olması beklenirdi.
- "... Allah'a karşı ancak; kulları içinden âlim olanlar derin saygı duyarlar. Şüphesiz Allah mutlak güç sahibidir, çok bağışlayandır."

(Fâtır suresi, 28. ayet)

- İman bilgiyi aşan bir boyuta sahiptir. İmanda kabul ve teslimiyet, bilgide duyular aracılığıyla aklın bir sonuca varması söz konusudur.

İman Amel İlişkisi

- Amel, imanın olmazsa olmaz bir parçası değildir. İmanı kabul etmiş bir mümin ihmal, unutmaya veya başka bir sebeple dinî vazifelerini yerine getiremeye bile dinden çıkmış sayılmaz.
- Amel imandan bir parça olmamakla birlikte inanan bir müminin günlük hayatta davranış ve eylemleriyle inancını göstermesi gerekir.

İmanın Taklitten Kurtarılarak Tahkike Ulaşması

Taklidî İman: Kişinin çevresindeki kişilere bakarak hiçbir araştırma yapmadan, delillere dayanmadan sadece çevrenin telkini ile inanmasına denir.

- Taklidî iman delillere dayanmadığı için zayıftır.
- Taklidî imana sahip kişi şüphelere karşı sarsılabilir.
- Taklidî iman yeterince bilgiye dayanmadığı için insanı taassuba ve bağınazlığa sürükler.

Tahkiki İman: Tahkikî iman ise delillere, bilgiye, araştırma ve kavramaya dayalı imana denir.

- Tahkikî iman delillere dayandığı için kuvvetlidir.
- Tahkikî imana ulaşan kimse ise evreni ve yaratılışı inceler.
- Tahkikî imanda bilgiye dayalı, kalpten bağlılık ve tam bir teslimiyet vardır.

KUR'AN'DAN MESAJLAR; İSRÂ SURESİ 36. AYET VE MÜLK SURESİ 23. AYET

وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا

- "Hakkında bilgin olmayan şeyin ardına düşme! Çünkü kulak, göz ve gönül, bunların hepsi ondan sorumludur."
(İsrâ suresi, 36. Ayet)

- İnsanın bilgisi, gözlem, haber ve akla dayanır. Bu ayette bilgi kaynaklarının doğru kullanılması emredilmektedir.
- İnsan bir haber ve bir olay hakkında kesin hüküm vermeden önce araştırmalı.
- Zanla hareket etmek yanlış bir yola sapmaya neden olabilir.

قُلْ هُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ

- "De ki: "Sizi yaratan, size işitme duyusu, gözler ve kalpler veren O'dur. Ne az şükrediyorsunuz!"
(Mülk suresi, 23. Ayet)

- Bu ayette insanın yaratan ve ona nimetler veren Allah'a karşı nankörlük yapılmaması istenmektedir.
- En büyük nankörlüğün duyu organlarını yaratılış amacı dışında kullanmak olduğu, Allah'ın ayetlerine gözlerini ve kulaklarını kapatmamak gerektiği belirtilmektedir.
- Her nimetin kendi cinsinden bir şükürü vardır örneğin; servetin şükürü infak etmektir, aklın şükürü düşünmektir, bilginin şükürü ise onu başkalarına öğretmektir.